

OPONENTSKÝ POSUDOK

Na habilitačnú prácu

Autor: **Mgr.art. Katarína Šafaříková, ArtD.**

Názov: **Cvičisko verzus bojisko. (Technika reči v pedagogickej a v umeleckej praxi.)**

Oponent: **Mgr. Alexandra Sarvašová, ArtD.**

Pracovisko/Profesionálne zaradenie: **Dramaturgička Divadla Aréna**

Habilitačná prednáška Kataríny Šafaříkovej ArtD., pojednáva o využití techniky reči v pedagogickej a umeleckej praxi. Habilitantka sa od čias svojho doktorandského štúdia intenzívne venuje umeleckej, no najmä pedagogickej činnosti v danej oblasti. V počiatkoch pod vedením svojho školiteľa Doc. Štefana Bučka, neskôr samostatne ako pedagogička Katedry herectva. Jej habilitačná práca teda elementárne súvisí s centrom jej záujmu - javiskovou rečou. S veľkou dávkou invencie nás do problematiky uvádza „fikciou o gréckom rečníkovi Demostenovi a spôsobe, akým dosiahol svoj úspech“ (s.5). Na jeho pôdoryse stavia svoj pohľad na jazyk, ktorý analyzuje „...nielen ako nástroj komunikácie, ale aj nástroj myslenia, poznania a pamäti. (s.5)“ Pri opise putovania slova od hercových úst k divákovým ušiam a následne mozgu sa však nevenuje len forme, ale nevyhnutnosti pochopenia myšlienky, ktorú interpret recipientovi zdeľuje. Tieto atribúty uplatňuje aj vo svojom pedagogickom prístupe, ktorý osvetľuje v ďalších častiach svojej prednášky.

Prostredníctvom pôsobivého úvodného antického príbehu, pripomínajúceho bájku s ponaučením na záver, predostiera Katarína ideálnu cestu, na ktorú by sa mal vydať každý poslucháč herectva – pochopiť, „že umenie hovoriť, predovšetkým, ak má spĺňať skutočne najvyššie estetické kritériá, je jednak umením a jednak výsledkom vedomého zdokonaľovania sa (s.5).“ Nástupná stanica *Cvičisko*, ďalšia zastávka *Motivácia* a napokon posledná návesť *Ideš správne?* tvoria *Cestu*, po ktorej sa rozhodla spolu so svojimi študentami kráčať, resp. ich ňou viesť, uvedomujúc si všetky nástrahy doby, ktoré ako profesionálna herečka zažila na vlastnej koži.

Na škodu azda pôsobí iba opomenutie okolností, ktorú určujú ostatné zložky divadelného diela – počnúc režisérom, vytvárajúcim koncepciu diela až po diferencie jednotlivých javiskových priestorov, ktoré neraz determinujú umelecké i technické postupy. V trajektórii, ktorú

naznačuje (s.7): „*myšlienka autora - predstava interpreta - slovo interpreta - myšlienka a predstava recipienta*“, tak vynecháva (azda úmyselne) ďalšie faktory, s ktorými sa pri „živom“ divadle stretáva každý tvorca. Participáciu režiséra, dramaturga a iných obchádza aj pri analýze svojich umeleckých výkonov z kategórie femme fatale – či už sa jedná o filmovú postavu Nade Hamplovej z filmu *Agáva* alebo javiskovú kreáciu Sáry z inscenácie hry Ivana Vyrypajeva *Letné osy, ktoré nás štípu ešte aj v novembri*. Je teda symptomatické, že Katarína Šafaříková nielen ako herečka, ale i pedagogička vníma ako najurčujúcejší vzťah medzi slovom a interpretom.

Preto najdôkladnejšie a najautentickejšie z troch predkladaných diel pôsobí opis tvorivého procesu s výrazným autorským podielom *Branné cvičenie*, ktoré bolo scénickým pásmom tvorby Mily Haugovej, Taťjany Lehenovej a Kataríny Kucbelovej, s plnohodnotným inscenačným výsledkom v podobe komorného javiskového príbehu, ktorý ožil na scéne Modrého salónu SND pred tromi rokmi. Habilitantka v tejto kapitole odhaľuje svoju fascináciu poéziou a vyznáva sa z túžby „*cítiť takmer fyzickú potrebu verše nahlas povedať, súznieť (alebo hoci vstúpiť do konfliktu) s básňou každou bunkou tela.*“ (s. 14)“ Výsledok považujem nielen za nevídaný svojim žánrovým zaradením, ale predovšetkým entuziazmom v spojení pedagogičky a študentiek, ktoré básňam vdýchli život, zmysel a často i humor, ktorý je pre mnohých v poézii neprípustný. Tri herečky – Katarína Šafaříková, Monika Potokárová a Anna Rakovská v jednoduchej, funkčnej scéne a minimalistických kostýmoch však neboli len tromi recitujúcimi ženami, symbolizovali lásku a nenávisť, život aj smrť, rozum a cit, hlavu i srdce, v príbehoch, ktoré sa mohli stať pred mnohými rokmi, rovnako ako dnes, kdekoľvek na svete, rovnako ako tu. Kľúč – „*od textu k príbehu*“ – ktorý si tvorcovia (na čele s Katarínou Šafaříkovou) zvolili teda nielen predstavil tvorbu troch výrazných ženských poetiek, ale povýšil ich na rýdzo súčasný príbeh o človeku s atribútmi moderného divadla. Veď čo iné je život človeka, ak nie báseň? Niekedy smutná, inokedy veselá, romantická ale i cynická, no vždy začínajúca narodením a končiaca smrťou...

Všetky spomenuté aspekty spája však jeden a ten istý činiteľ, slovami teórie dramatického umenia – hýbateľ deja - oduševnenie habilitantky, ktoré (ako sama vo svojej práci spomína) nie je pre generáciu hercov, ku ktorej patrí i ona a mladšej natoľko fundamentálna, akoby si zaslúžila. Autorka habilitačnej prednášky bola nútená vychádzať z vlastných umeleckých a pedagogických skúseností, nakoľko mala k dispozícii iba obmedzené množstvo odbornej literatúry, svedčiace o neveľkom zázemí, ktoré táto téma, ako jedna z elementárnych súčastí hereckého prejavu, v našej divadelnej kultúre má.

V očiach odbornej i laickej verejnosti sa v duchu spomienkového optimizmu neustále navraciame k legendárnym generáciám tých, ktorí splňali nielen základnú povinnosť herca – zrozumiteľnosť (ako o tom Katarína v práci píše), ale svojou rečou a prednesom zanechali trvalú brázdú v dejinách slovenského divadla. Časy Viliama Záborského, Mikuláša Hubu, Márie Prechovskej a ich nezabudnuteľných interpretácií poézie, veršovanej i neveršovanej drámy sú dávno preč a na nás, mladších ostáva, aby sme v ich stopách kráčali ďalej.

Verím, že práve Katarína je jednou z tých, ktoré tento odkaz vedia a túžia obhájiť.

Aj preto a na základe predložených umeleckých výkonov a habilitačnej prednášky

odporúčam Mgr. art. Kataríne Šafaříkovej, ArtD. udeliť titul Docent v odbore 2. 2. 4

Divadelné umenie (študijný program: Herectvo).

Mgr. Alexandra Sarvašová, ArtD.